

VIITORUL BIBLIOTECARILOR
ȘI AL BIBLIOTECILOR UNIVERSITARE: REFLECȚII CONCEPTUALE

THE FUTURE OF ACADEMIC LIBRARIES AND LIBRARIANS:
CONCEPTUAL REFLECTIONS

Axenia VAȘCIUC

În: *Biblioteca universitară în contextul societății informaționale și a cunoașterii*, p. 16-20. Disponibilă online la adresa:

<http://en.calameo.com/read/001133349324ce7e38352>

CORAVU, Robert. *Biblioteca universitară între cultura tiparului și informația electronică* : rezumatul tezei de doctorat : [online]. București: Universitatea din București, Facultatea de Litere, 2011. 17 p. Disponibilă online la adresa: <http://tinyurl.com/k5okp3l>

În literatura biblioteconomică acestor preziceri li se răspunde deseori folosind un stil eseistic, bazat pe puține elemente concrete. Se vorbește despre crizele produse în structurile infodocumentare, fără a se spune cum pot fi ele depășite sau măcar ținute sub control. Astfel întrebarea dacă sarcinile și orientarea bibliotecilor se vor modifica (p. 16)

În literatura biblioteconomică românească, acestor profesii li se răspunde deseori folosind un stil eseistic, bazat pe puține elemente concrete. Se vorbește despre crizele produse în structurile infodocumentare, fără a se spune cum pot fi ele depășite sau măcar ținute sub control. (p. 2)

Așadar constatăm că bibliotecile universitare se află în prezent la intersecția a două tipuri de culturi: una seculară, tradițională, cea a tiparului, în care instituția bibliotecii ocupa un loc avantajat, și una mult mai tânără, în dezvoltare, cultura digitală, în care biblioteca este doar unul dintre multiplii furnizori de acces la informații și documente.

Toate tipurile de biblioteci, fie ele naționale, publice, universitare, școlare sau specializate au realizat de-a lungul istoriei în mod direct sau indirect, o funcție educațională. Însă, dintre toate doar biblioteca universitară este unită cu procesul de învățămînt în mod nemijlocit și la nivelul cel mai înalt de plurivalență. Interdependența dintre biblioteca universitară și instituția de învățămînt superior

(p. 16)

[...]acest tip de structură infodocumentară din învățămîntul superior se găsește în prezent la intersecția a două tipuri de culturi: una seculară, tradițională, cea a tiparului, în care instituția bibliotecii ocupa un loc privilegiat și una mult mai tânără, în formare, cultura digitală, în care biblioteca este doar unul dintre numeroșii furnizori de acces la informații și documente. (p. 2)

Toate tipurile de biblioteci, fie ele naționale, publice, universitare, școlare sau specializate, au îndeplinit de-a lungul istoriei, în mod implicit sau explicit, o funcție educațională. Dintre toate însă, biblioteca universitară este legată de procesul de învățămînt în mod direct și la nivelul cel mai înalt de complexitate. (p. 5)

Interdependența dintre biblioteca universitară și instituția de învățămînt superior care o tutează se manifestă, în mod ideal, printr-un efort continuu de acomodare a bibliotecii la necesitățile de acces la informații și documente, generate de procesul de predare, învățare și cercetare, pe de o parte, și, pe de altă parte, prin sprijinul conferit de către universitate pentru creșterea calității colecțiilor și serviciilor propriiei biblioteci. Biblioteca este vectorul accesului la informația științifică în cadrul universității și, în acest fel, are o contribuție importantă la creșterea nivelului de competitivitate pe planul intern și internațional al acesteia.

Interdependența dintre biblioteca universitară și instituția de învățămînt superior care o tutează se manifestă, în mod ideal, printr-un efort continuu de adaptare a bibliotecii la nevoile de acces la informații și documente generate de procesul de predare, învățare și cercetare, pe de o parte, și pe de altă parte prin sprijinul acordat de către universitate pentru creșterea calității colecțiilor și serviciilor propriiei biblioteci. Biblioteca este vectorul accesului la informația științifică în cadrul universității și, în acest fel, are o contribuție importantă la creșterea nivelului de

<p>(p. 16-17)</p> <p>Relația cu sistemul de învățământ se reflectă, printre altele, în nivelul de utilizare a bibliotecii. Utilizatorii specifici: studenții, cadrele didactice și cercetătorii au, pe lângă motivațiile imanente ale frecventării bibliotecii universitare, niște motivații extrinseci generate de exigențele procesului academic. Altfel spus, gradul de utilizare a serviciilor și colecțiilor de către publicul foarte bine delimitat al bibliotecii universitare este precizat, în bună parte, de cerințele procesului de învățământ superior. Un sistem de învățământ axat pe memorarea și reproducerea mecanică a informațiilor predate la curs și în care promovarea cadrelor didactice și a cercetătorilor se bazează pe realizarea unor criterii formale se va reflecta într-o frecvență mai redusă a bibliotecii, dar și printr-o atenție scăzută acordată de instituția tutelară dezvoltării colecțiilor și serviciilor acesteia. Dimpotrivă, acolo unde absolvirea cursurilor este condiționată de identificarea și evaluarea critică a surselor de informare, iar promovarea academică, de noutatea și creativitatea contribuțiilor științifice, biblioteca va fi mult mai frecventată, iar universitatea va fi stimulată să îi susțină în mod constant eforturile de a furniza surse de informare și servicii de calitate.</p> <p>(p. 17)</p>	<p>competitivitate pe plan intern și internațional a acesteia. (p. 5)</p> <p>Relația cu sistemul de învățământ se reflectă, printre altele, în nivelul de utilizare a bibliotecii. Utilizatorii specifici - studenții, cadrele didactice și cercetătorii - au, pe lângă motivațiile intrinseci ale frecventării bibliotecii universitare, niște motivații extrinseci generate de exigențele procesului academic. Altfel spus, gradul de utilizare a serviciilor și colecțiilor de către publicul foarte bine delimitat al bibliotecii universitare este determinat, în bună parte, de cerințele procesului de învățământ superior. Un sistem de învățământ axat pe memorarea și reproducerea mecanică a informațiilor predate la curs și în care promovarea cadrelor didactice și a cercetătorilor se bazează pe îndeplinirea unor criterii formale se va reflecta într-o frecvență mai redusă a bibliotecii, dar și într-o atenție scăzută acordată de instituția tutelară dezvoltării colecțiilor și serviciilor acesteia. Dimpotrivă, acolo unde absolvirea cursurilor este condiționată de regăsirea și evaluarea critică a surselor de informare, iar promovarea academică de noutatea și creativitatea contribuțiilor științifice, biblioteca va fi mult mai frecventată, iar universitatea va fi stimulată să îi susțină în mod constant eforturile de a furniza surse de informare și servicii de calitate.</p> <p>(p. 5)</p>
<p>În mod evident, evoluția bibliotecii universitare contemporane nu poate fi pusă exclusiv în relație cu direcțiile de dezvoltare a învățământului superior. Ea se situează la răscrucea unor transformări majore produse la nivelul a trei actori principali care îi influențează activitatea: procesul de învățământ, spectrul infodocumentar și utilizatorii de informații.</p> <p>(p. 17)</p>	<p>În mod evident, evoluția bibliotecii universitare contemporane nu poate fi pusă exclusiv în relație cu direcțiile de dezvoltare a învățământului superior. Ea se situează la răscrucea unor transformări majore produse la nivelul a trei actori principali care îi influențează activitatea: procesul de învățământ, spectrul infodocumentar și utilizatorii de informații. (p. 5-6)</p>
<p>În acest context, biblioteca universitară trebuie să acționeze pe două planuri. Pe de o parte, în conformitate cu misiunea ei de păstrare a memoriei înregistrate a omului, trebuie să se asigure că suportul electronic oferă aceleași garanții de imuabilitate, obiectivitate și durabilitate ca suportul tipărit. Pe de altă parte, ea nu poate ignora apariția unor noi surse de informare, specifice mediului on-line, care au un înalt grad de fluiditate și subiectivitate, dar au un conținut valoros și sînt căutate de utilizatori.</p> <p>(p. 17)</p>	<p>În acest context, biblioteca universitară trebuie să acționeze pe două planuri. Pe de o parte, conform cu misiunea ei de păstrare a memoriei înregistrate a omului, trebuie să se asigure că suportul electronic oferă aceleași garanții de imuabilitate, obiectivitate și durabilitate ca suportul tipărit. Pe de altă parte, ea nu poate ignora apariția unor noi surse de informare, specifice mediului online, care au un înalt grad de fluiditate și subiectivitate, dar au un conținut valoros și sînt căutate de utilizatori. (p. 6)</p>

<p>Dezintermedierea facilitată de evoluția tehnologiilor informației și comunicării în toate domeniile activității umane pare a fi principalul pericol pentru viitorul bibliotecarilor și al bibliotecilor universitare. Omul contemporan s-a obișnuit să le acceseze de la distanță la o mulțime de servicii, via Internet. În mod firesc, unii își pun întrebarea dacă biblioteca, acest intermediar între cei care au nevoie de informații și sursele de informare care răspund acestor nevoi, își va mai justifica existența.</p> <p>(p. 18)</p>	<p>Dezintermedierea facilitată de evoluția tehnologiilor informației și comunicării în toate domeniile activității umane pare a fi principalul pericol pentru viitorul bibliotecii universitare. Omul contemporan s-a obișnuit să aibă acces de la distanță la o mulțime de servicii, via Internet. În mod firesc, unii își pun întrebarea dacă biblioteca, acest intermediar între cei care au nevoie de informații și sursele de informare care răspund acestor nevoi, își va mai justifica existența. (p. 7)</p>
<p>În opinia noastră, unele dintre cele mai puternice argumente în favoarea continuității instituției bibliotecii universitare sînt legate chiar de specificul culturii digitale. În ciuda opiniei comune, costurile accesului la informația științifică disponibilă pe suport electronic rămîn foarte ridicate, fiind aproape imposibil de asumat la nivel individual. În plus, în condițiile în care oricărui om, indiferent de cît de restrîns ar fi domeniul în care își desfășoară activitatea, îi este dificil să administreze cantitatea de informații disponibile în domeniul respectiv, bibliotecile furnizează o expertiză solidă în domeniul selecției, achiziției, diseminării și regăsirii surselor de informare de calitate, dar asigură și asistența necesară în diverse etape ale managementului informației.</p> <p>(p. 18)</p>	<p>În opinia noastră, unele dintre cele mai puternice argumente în favoarea continuității instituției bibliotecii universitare sînt legate chiar de specificul culturii digitale. În ciuda opiniei comune, costurile accesului la informația științifică disponibilă pe suport electronic rămîn foarte ridicate, fiind aproape imposibil de asumat la nivel individual. În plus, în condițiile în care oricărui om, indiferent de cît de restrîns ar fi domeniul în care își desfășoară activitatea, îi este dificil să administreze cantitatea de informații disponibile în domeniul respectiv, bibliotecile furnizează o expertiză solidă în domeniul selecției, achiziției, diseminării și regăsirii surselor de informare de calitate, dar asigură și asistența necesară în diverse etape ale managementului informației. (p. 7)</p>
<p>Nu în ultimul rînd, biblioteca se situează într-o poziție privilegiată în contextul „noii alfabetizări”, alfabetizarea informațională, avînd la dispoziție un personal familiarizat cu conceptele de bază ale culturii informației. În comunitatea universitară și de cercetare, unde nevoia accesului la surse de informare de calitate constituie o condiție esențială pentru progresul cunoașterii, considerăm că dispariția oricărui intermediar din procesul de regăsire, evaluare și punere la dispoziție a informațiilor valoroase și pertinente nu este un scenariu care s-ar putea materializa într-un orizont de timp apropiat. În același timp, putem afirma cu aceeași convingere că supraviețuirea bibliotecii ca instituție nu poate fi garantată dacă ea rămîne insensibilă la schimbările din jur sau dacă nu se adaptează la ele cu suficientă rapiditate. Credem că, dacă bibliotecile tradiționale se defineau ca avînd un caracter conservator, marca definitorie a strategiilor, politicilor și serviciilor bibliotecii universitare ale secolului al XXI-lea trebuie să fie schimbarea asumată ca proces continuu.</p> <p>(p. 18)</p>	<p>Nu în ultimul rînd, biblioteca se situează într-o poziție privilegiată în contextul „noii alfabetizări”, alfabetizarea informațională, avînd la dispoziție un personal familiarizat cu conceptele de bază ale culturii informației. În comunitatea universitară și de cercetare, unde nevoia accesului la surse de informare de calitate constituie o condiție esențială pentru progresul cunoașterii, considerăm că dispariția oricărui intermediar din procesul de regăsire, evaluare și punere la dispoziție a informațiilor valoroase și pertinente nu este un scenariu care s-ar putea materializa într-un orizont de timp apropiat. În același timp, putem afirma cu aceeași convingere că supraviețuirea bibliotecii ca instituție nu poate fi garantată dacă ea rămîne insensibilă la schimbările din jur sau dacă nu se adaptează la ele cu suficientă rapiditate. Credem că, dacă bibliotecile tradiționale puteau fi definite prin caracterul conservator, marca definitorie a strategiilor, politicilor și serviciilor bibliotecii universitare a secolului al XXI-lea trebuie să fie schimbarea, asumată ca proces continuu. (p. 7)</p>

<p>Asumarea schimbării ca valoare esențială a proceselor de bibliotecă trebuie să se regăsească la nivelul politicilor de personal. Provocările și constrângerile cărora trebuie să le facă față bibliotecarii de azi necesită un nivel foarte ridicat de adaptabilitate și dinamism. Sub presiunea transformărilor care se produc în permanență în sfera lui de interes, bibliotecarul contemporan trebuie să fie integrat într-un proces neîntrerupt de dobândire a unor noi abilități și cunoștințe profesionale. Numai acest dinamism poate garanta calitatea intermedierei de care, prin urmare, depinde, în mare parte, modul în care bibliotecile sînt și vor fi percepu~~t~~ în viitor.</p> <p>(p. 18)</p>	<p>Asumarea schimbării ca valoare esențială a proceselor de bibliotecă trebuie să se regăsească la nivelul politicilor de personal. Provocările și constrângerile cărora trebuie să le facă față bibliotecarii de azi necesită un nivel foarte ridicat de adaptabilitate și dinamism. Sub presiunea transformărilor care se produc în permanență în sfera lui de interes, bibliotecarul contemporan trebuie să fie integrat într-un proces neîntrerupt de dobândire a unor noi abilități și cunoștințe profesionale. Numai acest dinamism poate garanta acea calitate a intermedierei de care, în opinia noastră, depinde în mare parte modul în care bibliotecile sunt și vor fi percepute în viitor. (p. 8)</p>
<p>Și la nivelul serviciilor furnizate de biblioteca universitară contemporană, schimbarea, adaptarea la nou trebuie să fie cuvîntul de ordine. Noile tehnologii pun la dispoziția bibliotecilor multiple posibilități de modernizare și adaptare a serviciilor la nevoile utilizatorilor specifici. Biblioteca are oportunitatea de a furniza documente, informații și servicii la distanță, în rețelele frecventate de utilizatorii specifici și de a le integra în instrumentele de căutare, explorare și organizare a informațiilor pe care aceștia le folosesc.</p> <p>(p. 18-19)</p>	<p>Și la nivelul serviciilor furnizate de biblioteca universitară contemporană, schimbarea, adaptarea la nou trebuie să fie cuvîntul de ordine. Noile tehnologii pun la dispoziția bibliotecilor multiple posibilități de modernizare și adaptare a serviciilor la nevoile utilizatorilor specifici. Biblioteca are oportunitatea de a furniza documente, informații și servicii la distanță, în rețelele frecventate de utilizatorii specifici și de a le integra în instrumentele de căutare, explorare și organizare a informațiilor pe care aceștia le folosesc. (p. 8)</p>
<p>Alături de schimbarea continuă, integrarea este un alt cuvînt-cheie care trebuie utilizat în descrierea serviciilor furnizate de biblioteca universitară contemporană. Politicile de integrare asigură prezența bibliotecii în noile fluxuri de lucru din mediul educațional, adaptarea la „cultura mobilității” prin punerea la dispoziție a conținutului și serviciilor pe dispozitive mobile sau participarea ei la procesul de cercetare desfășurat în cadrul universității.</p> <p>Integrarea bibliotecii în procesul de cercetare este esențială pentru păstrarea prestigiului ei în cadrul universității. Implicarea în gestionarea producției științifice a universității sau în managementul datelor rezultate în urma cercetărilor, promovarea principiilor accesului deschis, aducerea în atenția cercetătorilor a celor mai moderne produse informaționale sînt tot atîtea direcții de acțiune pentru biblioteca de azi. În ciuda necesității de integrare a serviciilor în spațiul virtual și de adaptare la nevoile utilizatorilor aflați la distanță, nu trebuie să uităm că biblioteca este definită și ca loc. Într-adevăr, din ce în ce mai mulți utilizatori preferă accesul de la distanță și înșiși bibliotecarii folosesc frecvent metafora „bibliotecii fără ziduri”. Cu toate acestea, biblioteca nu a încetat să fie identificată și prin spațiile pe care le pune la dispoziție. Pentru însă doar niște încăperi pline de cărți și golite de cititori, spațiile</p>	<p>Alături de schimbarea continuă, integrarea este un alt cuvînt-cheie pe care l-am folosit pentru a descrie serviciile furnizate de biblioteca universitară contemporană. Politicile de integrare asigură prezența bibliotecii în noile fluxuri de lucru din mediul educațional, adaptarea la „cultura mobilității” prin punerea la dispoziție a conținutului și serviciilor pe dispozitive mobile sau participarea ei la procesul de cercetare desfășurat în cadrul universității.</p> <p>Integrarea bibliotecii în procesul de cercetare este esențială pentru păstrarea prestigiului ei în cadrul universității. Implicarea în gestionarea producției științifice a universității sau în managementul datelor rezultate în urma cercetărilor, promovarea principiilor accesului deschis, aducerea în atenția cercetătorilor a celor mai moderne produse informaționale sînt tot atîtea direcții de acțiune pentru biblioteca de azi. În ciuda necesității de integrare a serviciilor în spațiul virtual și de adaptare la nevoile utilizatorilor aflați la distanță, nu trebuie uitat că biblioteca este definită și ca loc. Într-adevăr, din ce în ce mai mulți utilizatori preferă accesul de la distanță și înșiși bibliotecarii folosesc frecvent metafora bibliotecii fără ziduri. Cu toate acestea, biblioteca nu a încetat să fie identificată și prin spațiile pe care le pune la dispoziție. Pentru a nu fi însă doar niște încăperi pline de cărți și golite de</p>

<p>bibliotecii universitare contemporane nu mai pot rămâne exclusiv spații de lectură. Ele trebuie să răspundă și altor nevoi ale utilizatorilor din universitate, dintre care una dintre cele mai importante este cea de socializare. În acest scop, biblioteca trebuie să abandoneze mentalitatea tradițională și să-și modifice nu doar înfățișarea și destinația spațiilor, ci și politicile de acces și de furnizare a serviciilor.</p> <p>(p. 18-19)</p>	<p>cititori, spațiile bibliotecii universitare contemporane nu mai pot rămâne exclusiv spații de lectură. Ele trebuie să răspundă și altor nevoi ale utilizatorilor din universitate, dintre care una dintre cele mai importante este cea de socializare. Pentru aceasta, biblioteca trebuie să abandoneze mentalitatea tradițională și să modifice nu doar înfățișarea și destinația spațiilor, ci și politicile de acces și de furnizare a serviciilor. (p. 8-9)</p>
<p>Vorbind despre schimbare, integrare, adaptare, putem evidenția una dintre marile dileme cu care se confruntă biblioteca universitară de azi: cât de departe poate merge suprapunerea în funcție de nevoile utilizatorilor fără ca biblioteca să-și nege specificul și propria rațiune de a exista? Pe de o parte, cred că este evident faptul că immobilismul, conservatorismul, rezistența la schimbare reprezintă cea mai sigură cale de a scoate biblioteca din aria de interes a utilizatorilor de informații. Pe de altă parte, există opinii conform cărora prin adaptarea la așteptările societății de consum, bibliotecile acționează împotriva istoriei lor și a scopului pe care îl au. Cum nu am agreat niciodată sentințele cu caracter generalizator, considerăm că răspunsul la această dilemă îl constituie adoptarea unei atitudini echilibrate: schimbarea este necesară, dar nu se poate face cu orice preț. Există o limită dincolo de care valorile perene ale unei biblioteci care este dedicată susținerii procesului academic de învățămînt și cercetare nu pot supraviețui, iar acea bibliotecă nu mai poate fi numită bibliotecă universitară.</p> <p>(p. 19)</p>	<p>Vorbind despre schimbare, integrare, adaptare, am evidențiat una dintre marile dileme cu care se confruntă biblioteca universitară de azi: cât de departe poate merge pierderea în funcție de nevoile utilizatorilor fără ca biblioteca să-și nege specificul și propria rațiune de a exista? Pe de o parte, credem că este evident faptul că immobilismul, conservatorismul, rezistența la schimbare reprezintă cea mai sigură cale de a scoate biblioteca din aria de interes a utilizatorilor de informații. Pe de altă parte, există opinii conform, cărora prin adaptarea la așteptările societății de consum, bibliotecile acționează împotriva istoriei lor și a scopului pe care îl au. Cum nu am agreat niciodată sentințele cu caracter generalizator, considerăm că răspunsul la această dilemă îl constituie adoptarea unei atitudini echilibrate: schimbarea este necesară, dar nu se poate face cu orice preț. Există o limită dincolo de care valorile perene ale unei biblioteci care este dedicată susținerii procesului academic de învățămînt și cercetare nu pot supraviețui, iar acea bibliotecă nu mai poate fi numită bibliotecă universitară. (p. 9)</p>